

FAKTA OM RIKSDAGEN

Partier och ledamöter – så arbetar de

FOTO: INGEMAR EDFAK

Ledamöterna samlade i kammaren. De har fasta platser ordnade efter valkrets. I andra länder är det vanligt att partierna sitter tillsammans.

Demokratin i Sverige är grundad på de politiska partierna. Ett parti kan beskrivas som en grupp människor som har gemensamma mål och som har gått samman för att försöka förverkliga dem.

I dag finns det åtta partier i riksdagen (se nästa sida). Antalet partier som ställde upp vid förra valet men inte kom in i riksdagen var betydligt större.

En partigrupp består av ledamöter från ett parti som har valts in i riksdagen. Partigrupperna har stort inflytande på riksdagsarbetet och på det politiska livet i Sverige. Alla viktiga frågor diskuteras i partigruppen innan ledamöterna fattar beslut. Partigruppen samarbetar nära med partikamrater utanför riksdagen.

Partigruppen har en stark ställning

Partigruppernas arbete är inte reglerat i lagen. Det är det egna partiets bestämmelser och praxis som styr arbetet. Ändå är likheterna stora mellan partigrupperna när det gäller organisation och arbetssätt.

Arbetet i partigruppen påverkas i hög grad av om partiet sitter i regeringen eller inte. Det har också stor betydelse för riksdagsarbetet om

de partier som ingår i regeringen har majoritet i riksdagen eller inte. Det spelar också stor roll hur stort partiet är. Arbetsbördan för varje ledamot är större i små partier.

Riksdagsarbetet för ett regeringsparti handlar i stort om att medverka vid utformningen av regeringens politik och sedan lotsa den genom riksdagen. Är regeringen i minoritet blir resultatet av detta arbete svårare att förutse.

För riksdagspartier i opposition är huvuduppgiften att visa på politiska alternativ till regeringens politik och att försöka få majoritet för dessa i riksdagen.

Organisation och arbetsformer

Arbetet i riksdagen kräver djupa kunskaper inom alla samhällsområden. Men den enskilda ledamoten kan inte sätta sig in i allt. Det är en viktig tanke bakom hur riksdagsarbetet har organiserats – ledamöterna har sina specialområden.

Partigrupperna leds av en styrelse eller ett förtroenderåd. Miljöpartiet har en samordningsgrupp. Gruppledarna ansvarar för det löpande arbetet i partigrupperna.

Ledamöterna i partigrupperna är organiserade i utskott och kommittéer. Där utformas bland annat motioner och ställningstaganden till propositioner. De 15 utskotten ansvarar för olika ämnesområden.

Under större delen av riksmötet träffas hela partigruppen minst en gång i veckan. Då diskuterar ledamöterna hur politiken ska utformas och hur de ska agera i utskotten och kammaren, ledamöternas sammanträdessal. Dessa möten är slutna.

Partistöd ger oberoende

Fria partier, fri nyhetsförmedling och fri opinionsbildning är grundläggande förutsättningar i en demokrati. Partierna spelar en viktig roll som opinionsbildare. Därför är det viktigt att stödja de politiska partierna ekonomiskt. Syftet är att göra dem oberoende av påtryckningar från andra bidragsgivare och göra det möjligt att planera partiarbetet på lång sikt.

Det offentliga partistödet är sedan mitten av 1960-talet den största inkomstkällan för de politiska partierna. Staten, kommunerna och landstingen

ger ekonomiskt stöd till partier som fått mandat i de olika valen.

Statsens stöd till partierna uppgår till cirka 460 miljoner kronor årligen. Ungefär 63 procent går till arbetet i riksdagen, resten är allmänt stöd till partiernas riksorganisationer. Det allmänna stödet bestäms av hur många mandat ett parti har haft de två senaste riksdagsvalen. Kommuner och landsting kan också ge stöd.

Partier utanför riksdagen som fått mer än 2,5 procent av rösterna i något av de två senaste valen får också stöd. För partier som lämnat riksdagen finns regler om hur stödet ska trappas ner.

Genom partistödet kan varje partigrupp ha ett kansli med experter, politiska sekreterare och assistenter. Det är partigruppen som anställer och är arbetsgivare. Kansliet leds av en kanslichef. Kansliets storlek varierar beroende på partiets storlek. Partistödet används även till att finansiera ledamöternas utrikes resor, exempelvis inom ramen för EU-samarbetet och vid andra internationella konferenser utomlands.

Inget nio-till-fem-jobb

Att vara ledamot är inget nio-till-fem-jobb. Det ställs höga krav på att ledamöterna ska vara tillgängliga. Med det utökade EU-samarbetet har dessa krav skärpts. När ledamöterna inte är i riksdagen arbetar de ofta hemma i sin valkrets eller deltar i politiskt arbete på internationell nivå.

I valkretsen träffar ledamöterna partikamrater och deltar i möten för att fånga upp åsikter och stämningar. De träffar medborgare personligen eller har kontakt per telefon, e-post eller sociala medier. De besöker arbetsplatser och skolor. Intrycken från dessa möten tar ledamöterna sedan med sig till riksdagen och partigruppen.

Ledamöterna skriver även artiklar och ger intervjuer i press, radio och tv. De medverkar i parlamentariska utredningar, har styrelseuppdrag och uppdrag i kommun- och landstingsfullmäktige.

Förtroendevald – inte anställd

Att vara riksdagsledamot är ett förtroendeuppdrag. En ledamot är alltså inte anställd, och då gäller inte arbetsmarknadens lagar. Ledamöternas arbetsförhållanden styrs i stället främst av regeringsformen och riksdagsordningen.

Åtta partier i riksdagen

Efter valet 2014 bildade Socialdemokraterna och Miljöpartiet regering med Stefan Löfven som statsminister. Dessa två partier har tillsammans 138 mandat, vilket är mindre än hälften av riksdagens mandat. Regeringen är därför beroende av andra partiers stöd för att få igenom sina förslag i riksdagen.

PARTIER I RIKSDAGEN	ANTAL MANDAT/ LEDAMÖTER 2014
Socialdemokraterna (S)	113
Moderaterna (M)	84
Sverigedemokraterna (SD)	49
Miljöpartiet (MP)	25
Centerpartiet (C)	22
Vänsterpartiet (V)	21
Liberalerna (L)*	19
Kristdemokraterna (KD)	16
	349

*Tidigare Folkpartiet.

FOTO: MELKER DAHLSTRAND

Debatter i kammaren, möta pressen och formulera motioner i utskotten är typiska inslag i arbetet. Ledamöterna arbetar även mycket utanför riksdagen.

Riksdagsförvaltningen är den statliga myndighet som ansvarar för ledamöternas arbetsförhållanden och för att stödja dem i riksdagsarbetet. En annan viktig uppgift för förvaltningen är att informera allmänheten om riksdagens arbete.

En ledamot får ett arvode i stället för lön. Arvodet betalas ut månadsvis och är skattepliktigt. Riksdagens arvodesnämnd bestämmer arvodets storlek. Talmannen, som leder riksdagens arbete, har ett lika stort arvode som statsministern. Riksdagsförvaltningen ansvarar också för att ledamöterna har tjänsterum och teknisk utrustning.

Vid sjukdom minskar arvodet enligt ungefär samma regler som för statsanställda. En viktig skillnad är att en ledamot arbetar alla veckans sju dagar. En ledamot har varken semester eller semesterersättning. Vid föräldraledighet minskas arvodet ungefär som för statsanställda.

För att ge ledamöter som har lämnat riksdagen ekonomisk trygghet under en övergångsperiod finns avgångsförmåner. Ett nytt system infördes för ledamöter invalda 2014 eller senare, så kallat ekonomiskt omställningsstöd. För ledamöter som omvaldes 2014 gäller det gamla systemet, så kallad inkomstgaranti.

Ledamoten får en ålderspension från riksdagen som komplement till den allmänna pensionen. Tilläggs pensionen kan tjäna in under högst 30 år.

Alla resor som en ledamot gör i sitt uppdrag betraktas som tjänsteresor, även resorna mellan bostaden och riksdagen. Riksdagsförvaltningen håller med övernattningsbostäder för ledamöter i anslutning till riksdagen, och de som bor på annat sätt får viss ersättning för detta.

Ledamoten bestämmer själv färdmedel vid inrikes resor inom ramen för de reseregler som finns. Däremot bestämmer ledamoten inte själv om utrikes tjänsteresor.

Förvaltningen ansvarar för traktamenten och reseersättningar. Det finns en resebyrå i riksdagen som bokar ledamöternas tjänsteresor.

Tjänstemän stöder beslutsprocessen

Förutom de funktioner för ekonomi, personal, it, fastigheter och liknande som finns inom alla myndigheter har Riksdagsförvaltningen funktioner som är direkt kopplade till den politiska beslutsprocessen.

Lojalitet med både parti och väljare

Vid ett val ställs partierna mot varandra och väljarna röstar på det parti som ligger närmast de egna åsikterna. De valda riksdagsledamöterna försöker sedan genomföra det program som deras parti gick till val på. Det är grunden för att partierna vill ha sammanhållning och lojala ledamöter.

Samtidigt har varje riksdagsledamot fått ett personligt mandat av väljarna och har ingen formell skyldighet att vara lojal med partiets åsikter. Ledamoten kan uppfatta sitt mandat som att det är väljarnas åsikter som är avgörande. En annan möjlighet är att ledamoten förlitar sig på det egna omdömet.

Men i praktiken är det oftast partiprincipen som styr, det vill säga partiets linje avgör. Det gäller särskilt om ledamoten tillhör den styrande majoriteten eftersom de politiska följderna av att avvika oftast blir större då – speciellt om majoriteten går förlorad.

Hur stark partiprincipen är beror också på situationen. Vid omröstningar i riksdagens kammare har partilojaliteten traditionellt varit hög. I kontakter med väljare, i tal och debattartiklar är utrymmet för att ha en egen åsikt större.

Partigrupperna har lättare att acceptera avvikelser som ledamöterna uttryckt redan i valrörelsen. I andra fall kan avvikelser leda till starka påtryckningar.

När ett förslag från regeringen och motförslag från oppositionen ska diskuteras i ett utskott är det tjänstemän som förbereder sammanträdena. De ser till att ledamöterna har den information de behöver som underlag för diskussionen. Efteråt sammanställer de ett underlag för debatt och beslut i kammaren, ett betänkande. Tjänstemännen är ett slags spökskrivare som ska återge såväl majoritetens som oppositionens ståndpunkter på bästa sätt.

Vid utskotten finns dessutom tjänstemän som följer upp och utvärderar riksdagsbeslut och som bevakar forsknings- och framtidsfrågor.

Medieteknikerna videofilmade allt som händer i kammaren. En grupp tjänstemän sköter den allmänna servicen där, och ser exempelvis till att ledamöterna har rätt beslutsunderlag. Protokollsnotarierna registrerar det som sägs i kammaren och sammanställer sedan snabbprotokoll.

Säkerhetsenheten ansvarar för säkerheten vid inpassering, utrymning och räddningstjänst.

Kunskapsstöd till ledamöterna

Inom Riksdagsförvaltningen finns flera funktioner som har till uppgift att förse ledamöterna med beslutsunderlag.

Riksdagens utredningstjänst (RUT) tar fram skraddarsytt kunskapsunderlag på uppdrag av ledamöterna. Utredarna behärskar ett brett kunskapsområde och arbetar opartiskt och under sekretess. Det är uppdragsgivaren som avgör om resultatet ska bli offentligt.

Riksdagsbibliotekets viktigaste uppgifter är att förse ledamöter och tjänstemän med kunskapsunderlag samt stöd för omvärldsbevakning och informationssökning. Det är ett av Sveriges största samhällsvetenskapliga bibliotek och är öppet för allmänheten. Riksdagsbiblioteket ansvarar även för riksdagens arkiv.

Inom Riksdagsförvaltningen finns också ett intranät som vänder sig till både ledamöter och tjänstemän. Riksdagen har ett eget tryckeri som ansvarar för att riksdagsdokument mångfaldigas och sprids, både internt och externt. Där finns även textgranskare som bland annat granskar betänkanden.

Information till omvärlden

Webbplatsen riksdagen.se, trycksaker och visningar i Riksdagshuset tillgodoser externa målgruppers behov av information om riksdagen. På webbplatsen kan man se webb-tv, både i direktsändning och i efterhand.

Läs mer

- Aktuell och fördjupad information om partigrupper och ledamöter finns på riksdagen.se
- Studiematerial från riksdagen:
 - Riksdagen i samhället
 - Demokratin i samhället